

Livet på vaderne

Et mylder under overfladen

Det rige dyreliv på vaden udgør en overdådig buffet for vandfugle.

Vaden ser ved første øjekast gold og livløs ud med sine vidtstrakte, nøgne sandflader. Men skindet bedrager. Under overfladen er et sandt mylder af liv, der i mængde kun overgås af få andre dyresamfund.

Sammenlignet med en gennemsnitlig havbund indeholder vaden ti gange flere dyr målt i vægt, og med et samlet areal på 4.700 km² gør det vaden til et gigantisk spisekammer.

Det rige dyreliv skyldes især tidevandet, der to gange i døgnet bringer næringsrigt vand ind i det lavvandede Vadehav. Grundlaget for livet er høje forekomster af mikroskopiske alger, især kiselalger, der udgør det første led i fødekæden. Kiselalgerne findes både svævende i vandet og på vadens overflade såvel som nede i vaden. Den brune farve, som vaden ofte har, skyldes disse alger.

Det meste liv i Vadehavet findes nedgravet i vadens sand- og sliklag. På den rene sandbund og den rene slikbund er dyrelivet forholdsvis fattigt. Den største mængde dyr finder vi på steder, hvor indholdet af slik udgør 2-20 %. Nogle arter, f.eks. hjertemuslingen og sandmuslingen, er umiddelbart synlige, hvis man graver lidt ned i vaden. På blot en kvadratmeter kan der være mange tusinde hjertemuslinger. De fleste af dyrene i vaden er ganske små, men til gengæld optræder de ofte i svimlende antal. Der kan fx. være

VADENS LIV KAN OPLEVES ..

FORÅR**SOMMER****EFTERÅR****VINTER**

over 100 rundorme i blot en kubikcentimeter af vaden. Oven på vaden lever dyndsneglen, der blot måler nogle få millimeter og derfor let overses. Men kigger man nærmere efter vil man opdage, at den er uhyre talrig. På blot en kvadratmeter kan der være op mod 120.000 snegle. Banker af østers og blåmusling skaber levesteder for mange andre organismer. Blandt andet finder blæretang her mulighed for at få fodfæste i den kraftige tidevandsstrøm.

Vadens entreprenører

Et af vadens mest talrige dyr er den lille slikkrebs, der visse steder findes i mængder på op mod 100.000 individer for hver kvadratmeter. Slikkrebsen lever i gange i havbunden, og spiser nedbrudt plante-materiale og bakterier, som den filtrerer fra vandet eller opsamler fra havbunden. Slikkrebsens grave-aktivitet er vigtig for vadens kemiske omsætning og for stabiliteten af havbunden.

Sandormen lever nede i vaden i et U-formet rør.

Også sandormen er vigtig for vaden. Overalt støder man på vidnesbyrd om dens aktivitet i form af de karakteristiske små bunker af sand. Sandormen lever nede i vaden i et U-formet rør. Her spiser den sand og udnytter de mikroskopiske alger, der sidder på overfladen af sandkornene. En gang i mellem må den tømme tarmen for sandkorn ved at stikke bagenden op af røret og afsætte ekskrementhobe på overfladen. Hver orm spiser hvert år 20-25 kg sand. Sandormen danner en vandstrøm igennem sit rør og dette gør det muligt for mange andre organismer at leve nede i sandet.

En børnehave for fisk

Vadehavet er opvækstområde for flere arter af fisk. Rødspætten gyder om vinteren i de frie vandmasser sydvest for Vadehavet, hvorfra havstrømmene fører larverne ind i Vadehavet. Her tager de i de første 2-3 år af deres liv for sig af det store fødeudbud, indtil de begiver sig mod Nordsøen. Også tunge og sild gør brug af Vadehavet som børnehave. Sandorm udgør en vigtig del af føden for fiskene, og når sandormene med enden ude af røret afsætter deres ekskrementhobe, er de særligt udsatte. Det udnytter fiskene, men sandormens bagende er sådan indrettet, at den falder af, hvis en fisk skulle få fat på den. På den måde slipper sandormen med skrækken og

Oplevelser på vaden

Der er gode muligheder for at opleve vadens liv på tættest hold – og der er noget for enhver smag og temperament. Har man mod på det, kan man uden problemer gå på opdagelse på egen hånd.

Det kan være en god ide at medbringe en greb, så man lettere kan grave muslinger op. Det er spændende at gå på opdagelse i vadens skjulte liv, men da det ikke er ufarligt at bevæge sig langt ud på vaden, er det en god ide at være godt forberedt, så man undgår ubehagelige overraskelser. Højvandet kan komme hurtigt tilbage i Vadehavet, og man glemmer nemt tiden, når man går rundt på vaden.

Det kan derfor anbefales at planlægge sin tur ud fra tidevandsprognosen og på forhånd beslutte sig for et tidspunkt, hvor man begiver sig tilbage. Havgus kan også komme rullende overraskende hurtigt og helt indhulle vaden i et vattæppe, der gør det meget vanskeligt at orientere sig.

Et kompas eller en gps-modtager er derfor en vigtig del af udrustningen, så man ikke farer vild.

en mistet hale. Sandormen kan tåle at miste halen mange gange – og det er en nødvendighed. Man har nemlig i maven på rødspætter fundet flere bagender, end der var sandorme.

Hjertemuslingen tåler ikke kulden så godt, og i kolde vintre dør en stor del af bestanden på vaden.

Et spisekammer for fugle

Det rige dyreliv på vaden udgør en overdådig buffet for vandfugle. Vadehavet er et vigtigt rasteområde for mange fuglearter, der hvert år trækker fra yngleområderne i nord til overvintringsområderne sydpå. Hvert år besøges Vadehavet af 12 millioner fugle, der stopper kortvarigt for at fylde depoterne til deres videre færd eller vælger at forblive vinteren over i området.

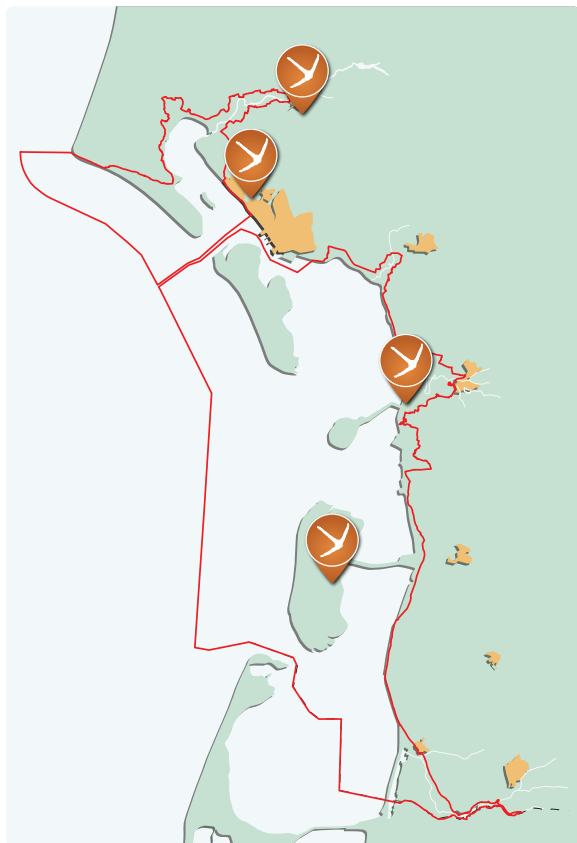
Årets gang på vaden

Livet på vaden følger årstidernes skiften. Om sommeren er dyrelivet på vaden rigt. Her er temperaturen gunstig, og der er rigelige mængder føde. Med vinterens komme forlader mange arter Vadehavet til fordel for lunere og dybere vand. Det gælder blandt andet hesterejen, der søger væk for at yngle. Også rødspættens yngel forlader om vinteren Vadehavet. De dyr, der ikke kan flytte sig, er i strenge vintre meget udsatte. Hjertemuslingen tåler ikke kulden så godt, og i kolde vintre dør en stor del af bestanden på vaden. Yngel fra dybere vand genbefolker dog hurtigt vaden igen. I takt med at temperaturen stiger om foråret, indfinder dyrene sig atter på vaden. De unge hesterejer trækker i enorme antal ind i Vadehavet og også krabber, fisk og orme myldrer ind på vaden.

OPLEVELSER MED VADENS LIV

Naturvejledere arrangerer jævnligt guidede ture ud på vaden, hvor de blandt andet fortæller om dyrelivet og hvordan mennesket gennem tiderne har levet i vadehavsområdet.

Du kan holde dig orienteret om aktuelle arrangementer på www.vadehav.dk

LÆR OM VADENS LIV HOS..

NaturKulturVarde

Gl. Skovfogedbolig
Roustvej 111
6800 Varde
T: 75 22 22 50
E: nkv@naturkulturvarde.dk
W: www.naturkulturvarde.dk

Fiskeri- og Søfartsmuseet

Tarphagevej 2-6
6710 Esbjerg V.
T: 76 12 20 00
E: fimus@fimus.dk
W: www.fimus.dk

Vadehavscentret

Okholmvej 5
Vester Vedsted
6760 Ribe
T: 75 44 61 61
E: info@vadehavscentret.dk
W: www.vadehavscentret.dk

Naturcentret Tønninggård

Havnebyvej 30
6792 Rømø
T: 74 75 52 57
E: info@tonnisingaard.dk
W: www.tonnisingaard.dk

LÆS OGSÅ OM...

- Vadehavets trækfugle
- Vadehavets sæler
- Østers i Vadehavet
- Sort Sol

OM VADEHAVETS FORMIDLERFORUM...

Vadehavets Formidlerforum er et netværk af offentlige og selvejende institutioner der formidler Vadehavets natur og kultur.

Forummet arbejder for, at Vadehavet kan opleves hele året af alle og på en måde der hensyn til naturen, historien og lokale interesser.

Læs mere på www.vadehav.dk

MED SKOLEN ELLER BØRNEHAVEN?

ET TVÆRFAGLIGT
UNDERVISNINGSTILBUD
FOR BØRNEHAVER OG SKOLER

MITVADEHAV.DK

